

Zechner, L., Koschuh, A., Berg, H.-M., Paill, W. Reinbacher, H., Zuna-Kratky, T. 2005. Checkliste der Heuschrecken der Steiermark mit Kommentaren zu Verbreitung und Habitatansprüchen (Insecta: Orthoptera). – Beiträge zur Entomofaunistik 6: 127-160.

Zoltan, K. 2006. Adatok a Dunántúli-középhegység egyenesszárnú (Orthoptera) faunájának ismeretéhez II. – Folia Historico Naturalia Musei Matrensis 30: 189-201.

Sammanfattning

Den nordiska insektsfaunan har utökats med en ny insektsfamilj, *Myrmecophilidae*. Fynd har gjorts i Danmark och Sverige. Det är en familj inom hopprätvingarna som lever sitt liv tillsammans med myror. Deras närmaste släktingar är syrsorna. I linje med namngivning på andra språk och med levnadssättet föreslås att familjen i ges det svenska namnet ”myrsyrsor”.

Arten som hittats är *Myrmecophilus acervorum*. Den har hittats under stenar tillsammans med jordmyror, släktet *Lasius*. Eftersom den lever tillsammans med jordmyror föreslås den få det svenska namnet ”jordmyrsyrsa”. Jordmyrsyrans finns i stora delar av Europa och

Myrmecophilus acervorum in the Nordic countries

närmast i Tyskland och Polen. Den är nyligen funnen i Litauen. Den är inte större än ca 3,5 mm och den förökar sig partenogenetiskt.

Det första nordiska fyndet gjordes på en ruderatmark i centrala Köpenhamn 2015 där den återfanns och samlades in 2016. Lokalen har där efter förstörts genom exploatering. Det första svenska fyndet gjordes 2016 i Blomstermåla i Småland. Det är också en ruderatmark i kanten av ett industriområde som används som tipp för sten, jord och ris. I Blomstermåla återfanns och insamlades jordmyrsyrans under 2017. På båda de nordiska fyndplatserna har även andra sydliga insekter hittats. Lokalen i Blomstermåla är till exempel känd som den enda nordiska lokalen för praktlöpare, *Carabus auronitens*.

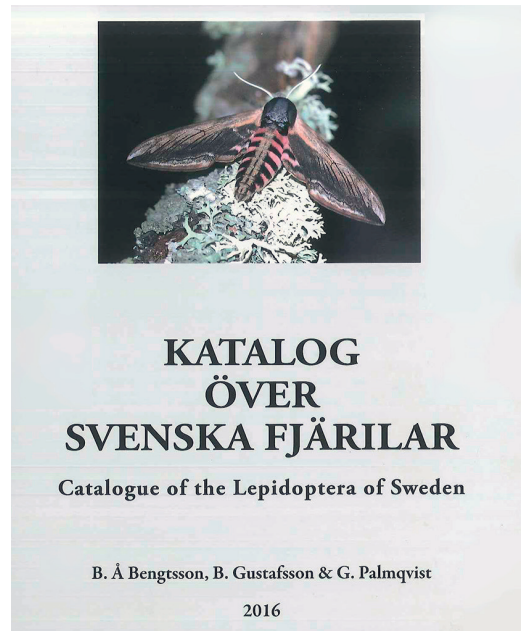
Fynden visar att jordmyrsyrans utbredning går längre norrut än vad som varit känt. Båda de nordiska fyndplatserna är på platser med varmt lokalklimat. Det är troligt att den har spridit sig norrut nyligen. Varmare klimat i kombination med ökade transporter av jord eller trä är rimligen förklaringen till fynden.

Ny upplaga av den svenska fjärilskatalogen

Bengtsson, B.Å., Gustafsson, B. & Palmqvist, G. 2016. Katalog över svenska fjärilar. Entomologiska föreningen i Stockholm. 328 sidor. ISBN 978-91-978881-5-8. Pris: 100 kronor plus porto.

Vi är många fjärilsintresserade som är djupt tacksamma över det gedigna arbete som ligger bakom Sveriges nationella katalog över landets fjärilar. Såväl samlare, forskare och allmänt fjärilsintresserade har sedan den första moderna upplagan av *Catalogus Lepidopterorum Sueciae* kom ut 1987 haft tillgång till en guldgruva när det gäller att få kvalitetssäkrad information om var i landet olika arter påträffats.

Katalogen är nu inne på sin tredje tryckta upplaga och är mer omfattande än någonsin tidigare. Underlaget till katalogen har sedan 1994 kontinuerligt uppdaterats av en av författarna (BG) och gjorts tillgänglig på Internet som en öppen databas (<http://www2.nrm.se/en/catalogus.html.se>): Den har på senare år även integrerats med Artportalen (<https://www.artportalen.se/Occurrence/TaxonOccurrence/16/3000188>).

En mycket viktig egenskap hos *Katalog över svenska fjärilar* är att fynden som listas är kvalitetsgranskade och kontrollerade. Framförallt stäms katalogen av löpande mot vad som publiceras i *Entomologisk Tidskrift*, men även observationer på Artportalen och fynd som görs inom *Svensk Dagfjärilsövervakning* och annan miljöövervakning granskas och kan tas med som landskapsfynd efter kontakt med författarna. Kvalitetssäkringen gör också att fynddata i *Katalog över svenska fjärilar* går utmärkt att använda i modern forskning. Såväl i Danmark (Eskildsen et al. 2015) som i Sverige (Betzholtz et al. 2013) har man kunnat använda historiska katalogdata för att kunna studera specialisering, hotbilder och spridningsmönster hos fjärilar. I studien av Betzholtz et al. (2013) är det just grunddata till *Katalog över svenska fjärilar* som använts.

När man läser nya upplagan av *Katalog över svenska fjärilar* ser man snabbt att det skett en hel del förändringar bland de svenska artnamnen. Författarna har gjort en genomgripande genomgång av namnen i samarbete med *Kommittén för svenska djurnamn* vid Artdatabanken. Intresset för svenska artnamn för fjärilar har ökat kraftigt på senare år, särskilt efter utgivningen av *Sveriges fjärilar* (Elmquist et al., 2011). Nu kommer man säkerligen hitta en och annan fjärilsentusiast som sörjer att han eller hon måste lära om att arter som allmänt bandfly, *Noctua pronuba*, och allmänt gräsfly, *Ceraapteryx graminis*, numera heter större bandfly respektive gaffelgräsfly. Men samtidigt kan jag inte annat än att med glädje notera att vi rör oss mot en tradition med mer beskrivande svenska artnamn. Ofta har man ju känt sig avundsjuk på engelskans Lobster Moth för ekorsspinnare, *Stauropus fagi*, eller Heart & Dart för åkerjordfly, *Agrotis exclamationis*. Uppdateringen var nog tvungen att komma förr eller senare och just nu när fjärilsfaunan som helhet börjar uppskattas av en allt större skara fjärilsintresserade känns det som helt rätt tid att göra denna översyn. Ett litet önskemål i sammanhanget hade kanske varit att i denna upplaga lägga till de svenska synonymer som gällt fram tills nu. Det hade underlättat för de läsare som valt att fokusera på svenska artnamn men som nu kommer att behöva lära om en del av namnen.

Författarna har varit föredömligt snabba (Bengtsson et al. 2017) med att publicera en lista över rättelser till katalogen. Faktum är att givet det stora material det rör sig om så är det imponerande hur få fel det finns i texten. Det enda fel jag själv lyckats lokalisera förutom de som listas i Bengtsson et al. (2017) finns i det historiska kapitlet på sidan 18 där tajgafjällfly *Xestia borealis*, sägs ha hetat *arktiskt jordfly* tidigare (skall vara *nordiskt* jordfly).

En viktig ny del i *Katalog över svenska fjärilar* är den historiska överblicken över svensk fjärilsforskning. Det är med stort intresse jag läser detta och jag kan bara rekommendera alla fjärilsintresserade att läsa det här kapitlet. I kommande utgåvor av katalogen får det gärna utvidgas, till exempel skulle jag gärna se ett stycke om Bertil Gullander eller varför inte några av de utmärkta förslagen som nämns av Forshage och Vårdal (2014).

Strax före registret kommer så den kanske allra mest intressanta läsningen: kommentarerna till katalogens lista. Här får man ta del av författarnas gedigna kunskap om fyndhistoria, spridningsmönster och systematik. Jag hade gärna sett att denna del successivt byggs ut till att bli än mer omfattande. Den erfarenhet som kommer till uttryck här är oerhört värdefull att den sätts på pränt. Den utgör en erfarenhetsbaserad tolkning av förändringar i utbredning och abundans som man inte enkelt kan utläsa av kartor och noteringar i aldrig så omfattande observationsdatabaser. Rutinen och kunnandet som genomsyrar hela kommentarskapitlet är guld värd!

Sammanfattningsvis kan jag bara rekommendera alla fjärilsintresserade att köpa denna bok. Visserligen finns landskapsfynd numera sökbara på internet men *Katalog över svenska fjärilar* är så mycket mer än så. Historik, fyndkommentarer och översiktighet är alla starka argument. Dessutom, när en bok är så här föredömligt billig kan jag inte se något större problem att både ha boken och att använda information på nätet. Detta är en bok att ha.

Referenser

- Bengtsson, B.Å., Gustafsson, B. & Palmqvist, G. 2017. Rättelser och tillägg i "Katalog över svenska fjärilar". – Ent. Tidskr. 138: 55-56.
- Betzholtz, P.-E., Pettersson L.B., Ryrholm N. & Franzén M. 2013. With that diet, you will go far: trait-based analysis reveals a link between rapid range expansion and a nitrogen-favoured diet. – Proc. R. Soc. Lond. B 280: 20122305.
- Elmquist, H., Liljeberg G., Top-Jensen M. & Fibiger M. 2011. Sveriges fjärilar : en fälthandbok över Sveriges samtliga dag- och nattfjärilar. – Bugbook publishing, Danmark.
- Eskildsen, A., Carvalheiro L.G., Kissling W.D., Biesmeijer J.C., Schweiger O. & Hoye T.T. 2015. Ecological specialization matters: long-term trends in butterfly species richness and assemblage composition depend on multiple functional traits. – Divers. Distrib. 21: 792-802.
- Forshage, M. & Vårdal, H. 2014. Vem var Sveriges första kvinnliga entomolog? – Ent. Tidskr. 135: 187-197.

Lars Pettersson